

Szeptember 29-i köszöntő

Dr. László Imre orvos alezredes

Kossuth Zsuzsanna és Flór Ferenc neve elválaszthatatlanul összeforrt a magyar szabadságharc, az 1848/49. honvédegyeségügy ügyével. Tetteikkel, embert formáló időszakban végzett tevékenységükkel beléptek a magyar nép történelmének halhatatlanjai sorába. Életük megidézésével köszöntjük a ma katonaegegyeségügyének aktív, valamint nyugállományban levő tagját, meghajtva fejünket azok emléke előtt, akik már nem lehetnek közöttünk.

Flór Ferenc, a magyar szabadságharc egészségügyének megteremtője, 1808-ban Nagykárolyban született. Gondtalan diákevek befejezéseként 1833-ban a Pesti Tudományegyetemen orvosi diplomát szerez. A magyar nép és a magyar nyelv iránti elhivatottsága szokatlan formában mutatkozik meg, ugyanis a kor szokásától eltérően doktori értekezését a hivatalos német nyelv mellőzésével magyar nyelven védi meg. Ezt követően elkötelezettségét külsőségekben is kifejezésre juttatja: élete végéig csak magyar ruhákban jár.

Egyetemi tanulmányainak befejezését követően ismereteinek gyarapítása céljából bejárja Ausztria és Németország jelentősebb kórházait. Visszatérve, 1834-ben sebészorvosi és szülésmesteri oklevelet szerez. Pesten helyezkedik el és Stáhly Ignác intézetében sebészettel, valamint belgyógyászattal foglalkozik. Ez a találkozás meghatározó a fogékony Flór Ferenc életének későbbi alakulására, ugyanis tanárának politikai elkötelezettségét a szabadságharcban betöltött szerepe a későbbiekben világosan megmutatja.

Kiváló szakmai és emberi tulajdonságai révén Flórt a Rókus Kórházban először megbízott, majd rendes főorvossá nevezik ki. 1847-ben írja be nevét első ízben a magyar egészségügy történetébe, ugyanis Balassa János étterrel végrehajtott általános érzéstelenítést követő december hónapban — hazánkban első ízben — kloroformmal narkotizál. 1848-ban, a szabadságharc évében, Pest város tisztí főorvosának és a Rókus Kórház igazgatójának választják meg.

Emberi nagyságára és politikai tisztánlátására utal, hogy a szabadságharc hívó szavára azonnal elhagyja jól jövedelmező állását, és 1848. október 30-án örnagyként az ügy szolgálatába áll. A törzsorvosként tevékenykedő Flórt 1848. decembere Debrecenben találja, ahová a sorozatos vereségek következtében visszahúzódó kormányt követi. A szabadságharc ügye veszni látszik, és ebben a bizonytalanságokkal, kétségekkel terhelt időszaknak vészterhes óráiban Mészáros Lázár kérésére, a siker megintgathatatlan hitével felvértezve, egykori öreg tanárától, Stáhly Ignáctól átveszi a

honvédsereg egészségügyének irányítását. Az egykori tanítvány, tevékenységének négy hónapja alatt példát mutat a tenni akaró, de életkora és törődöttsége következtében feladatát már ellátni képtelen tanáranak.

Elhivatottsága, következetességgel párosult vasszigora rövid idő alatt a honvédsereg körülményeihez igazodó egészségügyének megszervezését eredményezi. Az orvostudomány korra jellemző színvonalán, fáradtságot nem ismerve kialakítja a honvédsereg egészségügyének szervezetét, és létrehozza a tábori kórházak rendszerét. Ráveszi a betegápolás ügyét, megszervezi a folyamatos műszer- és gyógyszerellátás biztosítását. Hittel táplált törekvéseit teljes siker koronázza.

A honvédsereg vezetésének belvillongásai és a hadihelyzet kedvezőtlen alakulása Görgey mindmáig ellentmondásos személyét emeli az irányítás élére. Az új fővezér első feladatai között kiemelt helyen szerepel híveinek, kipróbált munkatársainak feladatos beosztásokhoz való juttatása. Ez pedig együtt jár a korábbiak menesztésével, más beosztásokba történő áthelyezésével. Így Flór Ferencnek is távoznia kell, helyét Görgey Artúr korábbi törzssorvosa, az egyébként kiváló szakember Lumnitz Sándor veszi át. A méltánytalanul mellőzött Flór nem fogadja el a szépségtapaszké felajánlott pesti tábori kórházak legfőbb igazgatását, és a további eseményektől elzárkózva sértődött magányába húzódik vissza. Mészáros Lázár még megpróbál ennek a nagyszerű embernek a tudását és hitét a szabadságharc szolgálatába állítani, de nem jár eredménnyel.

Közben a történelem eseményei felgyorsulnak, és az ország menthetetlenül sorvad a ródik Világos szégyene felé. Ez is oka annak, hogy Lumnitz Sándor elképzeléseik jószerint semmi sem valósul meg. Az előrehaladott életkora és erélytelensége miatt alkalmatlan Stáhly Ignác után, valamint a tenni már nem tudó Lumnitz Sándor előtt tevékenykedő Flór Ferencet ezért tekinthetjük a honvédsereg egészségügyének egyedüli megteremtőjének és legsikeresebb irányítójának.

A szabadságharc bukását követő számonkérések nem kerülnek el Flórt sem, hónapra internálják a visszavonultan élő és reményeiben csalódott orvost. A sorozat még egy súlyos csapást tartogat számára: 16 éves korában meghal Gyula nevű fia. A tragédia búskomorságba dönti az apát, aki a múlt történéseit nehezen feledte el. A tragédia idejét további 11 évi önkéntes száműzetéssel tölti meg.

1861-ben lép újból a nyilvánosság elé, amikor Pest városa visszahelyezi korábbi beosztásaiba a közért ismét tenni akaró orvost. Flór következetesen sürgeti a kórház egészségügyi viszonyok javítását, továbbá a közlekedés fejlesztését. Alkotóereje tiszta lelkével, a Kerepesi úton, lakásából kilépve 1871. július 7-én az a „lóvasúti szelvénygázolja halálra, melynek bevezetésén ő maga is fáradozott.

Flór Ferenc szabadságharc alatt végzett munkájának lelkes segítője, a kórház betegek ápolásának megszervezője *Kossuth Zsuzsanna*, Kossuth Lajos testvérhúga. Életének mindössze 34 éve rendkívül tartalmas és történésekben végtelenül gazdag volt. Bátyja személye már fiatalon a politikai élet felé irányítja, az összejöveteleken való segédkezés és részvétel nem múlhat el nyomtalanul. Férje — aki bátyja feleségének testvére — ugyancsak lelkes híve Kossuthnak. Házasságukból három gyermek születik, de a család a harmadik gyermek megszületése előtt férj és apa nélkül marad. A gyász és a gyermekekkel való törődés sem szakítja el Kossuth Zsuzsannát a politikától, aggodással kíséri testvérbátyja minden lépését. 1848. március 15-ének eseményeiben saját vágyainak megvalósulását látja, de aktív színrelépésére az idő még nem érkezett el.

A harci események megindulása, a sérültek és betegek ellátásának szervezetlen szervezése, a kötszer- és műszerhiány egyre feszítőbb gondná válik. 1849 februárjában születik az a javaslat, miszerint a kórházi ápolás és az égető kötszerhiány enyhítésé-

az Országos Nőegylet segítségét kérik. A felhívás a nők aktív bekapcsolódását eredményezi a kórházi betegek ápolásába, kiváltva ezzel az egészséges és harctéri tevékenységre alkalmas férfi ápoló személyzetet. A munkákba bekapcsolódó nők figyelme a betegápolás felelősségteljes kötelezettségei mellett kiterjed a kórházak tisztaságának fenntartására és a konyhai teendők irányítására is.

A kórházak gondja fokozatosan enyhül, a felhívás eredményessége országosan érezhető hatását. Az ápolói munka egységesítése, központi irányítása tovább már nem odázható szükségyszerűséggé vált. Még teljesebbé teszi ezt a helyzetet a hadsereg 1849 tavaszi átszervezése. Flór Ferenc a harctéri tevékenységre alkalmas katonák ápolói minőségben kórházakban történő foglalkoztatását pazarlásnak minősíti, és megtiltja. A szabadságharc válságos napjait éli, minden fegyverforgatóra szükség van.

A nők ápolási célokra való bevonását Kossuth szentesíti, és ezzel elérkezett Meszlényiné Kossuth Zsuzsanna aktív színrelépésének ideje is. 1849. április 16-án bátyja országos főápolónővé nevezi ki. Még ugyanezen a napon Kossuth, Görgeyhez írott levelében, megerősíti a kinevezés tényét.

Kossuth Zsuzsanna Flór Ferenc bizalmát körültekintő, rendkívül agilis és lelkiismeretes munkával hálálja meg, komoly segítséget nyújtva ezzel az egészségügyi osztálynak. Feladata az ellenőrzés, és újabb kórházi intézmények telepítésére javaslattevés. Munkájához az egészségügyi osztály pontos feladattervet dolgoz ki, és segítéssel Barna Ignác főorvost adja mellé, aki valamennyi vidéki útjára elkíséri.

Fáradhatatlanul szervezi a sérültek ápolásának ügyét, feltárva a visszasságokat, biztosítva az ellátás anyagi hátterét. Mélységes humanizmusának bizonyítéka, hogy kiáll a hadifoglyok egészségügyi ellátása mellett. Az elvet Flór is elfogadja, és irányító-szervezői tevékenységében magáévá teszi. A kor még nem érett meg a nő teljes értékű társadalmi elfogadására, ezért munkáját folyamatos gyanakvás és idegenkedés kíséri, pedig tevékenysége erjesztően hat a betegellátásra. Az ő szervezőmunkájának eredménye, hogy a Nőegyleten belül megalakul a Betegápolási Egylet. Munkája alapján a távozó Flór Ferenc után élvezzi Lumnitzer Sándor támogató bizalmát is.

Végig kitart a szabadságharc ügye mellett, az utolsó pillanatig aktívan dolgozik. Az összeomlás Aradon éri, ahová a kormányt követte. A fegyverletétel után családjával észak felé menekülve igyekszik átjutni a cári csapatok által vont gyűrűn, de Nagyváradon fogságba kerül.

A Kossuth Lajos sikeres menekülését feledni nehezen tudó Haynau megnyugszik e hír hallatán. Azt tervezi, hogy Kossuth Zsuzsanna személyében áll bosszút a távol levő testvérén. A 29 éves asszonyban azonban váratlanul kemény ellenfélre talál, nem tudja meghátrálásra kényszeríteni. A körülmények is a hóhér ellen dolgoznak: jelentkeznek azok az osztrák tisztok, akik részére Kossuth Zsuzsanna embersége biztosította az egészségügyi segélyt, az életet. Az emberség csap össze a vérszomjas gyűlölettel, és ez a küzdelem Haynau vereségével végződik.

Szabadulása után pihenetnie sem engedélyez magának, ott folytatja, ahol letartóztatásakor abbahagyta. Bekapcsolódik a Jubal Károly-féle összeesküvésbe, melynek leleplezése után ismét börtön vár rá. A mostoha elhelyezési körülmények, a korábbi évek zaklatottsága 1851 decemberében tüdőbetegségének kiújulását eredményezi, válságos állapotban kerül a bécsi rabkórházba. Leromlott egészségi állapota és az amerikai követ közbenjárása hozza meg számára a szabadulást. A bécsi udvar azonban nem tűri meg területén a rebellis Kossuth-testvért, ezért örökre száműzik. Családjával Brüsszelben telepszik le, és csipkeverésből él. Ausztria számára európai jelenléte is állandó rettegést jelent, brüsszeli követségének állandó zaklatása továbbvándorlásra kényszeríti a beteg asszony által ellátott családot. A végső menedéket

Amerika nyújtja, befogadva őket. Kossuth Zsuzsanna egészségét már nem sikerül helyreállítani, a magyar szabadságharc országos főápolónőjének, a betegápolás elhivatott képviselőjének megfáradt teste 1854. június 29-én Amerika földjében tér örök nyugalomra.

* * * *

1890-ben két, a szabadságharc történéseire csodálattal tekintő magyar Edison találmányának segítségével viaszhengerre rögzíti Kossuth Lajos hangját. A magyar történelem felejthetetlenül nagy alakja akkor 88 évesen mond köszöntőt a szabadságharc vértanúinak emlékére, beszédét kézírásban is átadva a felvételt készítőknak. Csodálattal hallgatjuk ezt a ránk maradt HANG-ot, őszintén megbabonázva és a meghatottságtól összeszoruló szívvel kutatjuk a recsegésből elősejlő varázst. Mert a résztvevő átélő hitelességével ő szól méltón a szabadságharc neves és névtelen hőseinek emlékééről:

„Legyenek a szent emlékü vértanúk megáldottak poraikban, szellemeikben a honszabadság Istenének legjobb áldásaival az örökkévalóságon keresztül. Engem, ki nem borulhatok le a Magyar Golgota porába, engem október 6-a térdeimre borulva fog hontalanságom remetelakában látni, amint az engem kitagadott Haza felé nyújtva agg karjaimat a hála hő érzelmével áldom a vértanúk szent emlékét hűségükért a Haza iránt, s a magasztos példáért, melyet az utódoknak adtanak. S buzgó imával kérem a Magyarok Istenét, hogy tegye diadalmassá a velőkig ható szótatot, mely Hungária ajkairól a Magyar Nemzethez zeng. Úgy legyen. Ámen!

Turin, September 20. 1890.

Kossuth Lajos''